

Adnan ARSLAN *

Modern Mısır Edebiyatında Gazetecilikle Edebiyatçılığın Kesişme Noktasında Yarı Kurgu Bir Yazın Örneği: Cuma Postası Hikâyeleri**

Öz: 20. yüzyılın Mısır'ı diğer Ortadoğu Arap ülkelerine oranla modern Batı düşüncesinden en çok etkilenen ülkelerin başını çekmiştir. Arap modernizminin kurucusu kabul edilen Rifâa et-Tahtâvî'den bu günlere gelinceye kadar Mısır'ın sosyokültürel hayatındaki değişimler baş döndürücü bir hızla gelişmiş ve Mısır toplumu bu değişimler karşısında Mısır İslami geleneği ile çatışmalar yaşamıştır. Bu çatışmaların önemli bir bölümü Mısır insanının aile yaşamında görünmüştür. Mısır aile yapısında yaşanan bu çatırdamalar, görüşüne başvurulacak “âkil adamlar” ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Mısır'ın en eski ve köklü gazetelerinden olan “el-Ahrâm” gazetesinin her cuma günü yayımlanan “el-Berîdu'l-Cumua” (Cuma Postası) sayfası bu tür sorunları yaşayan kimselerin derleşme zemini olmuştur. Bu sayfada bir çeyrek asır hizmet veren Abdülvehhâb Mutâvî, edebî yönü güçlü bir öykü yazarıdır. Mutâvî gazeteciliği ile edebiyatçılığını bir araya getirerek yarı kurgu hikâyeler çerçevesinde Mısır toplumunun sosyal sorunlarına çözümler bulmaya çalışmıştır. Bu makale Mutâvî'nin, el-Ehrâm gazetesinde 1982-2004 yılları arasında yayımlanan “aile” özelinde yarı kurgu metinlerin “edebî üslubu”nun değerlendirilmesini yapacaktır.

Anahtar Kelimeler: Modern Mısır Edebiyatı, Abdülvehhâb Mutâvî, Yarı Kurgu, Cuma postası, Mısır basını.

An Example of a Semi-Fictive Literature The intersection of Literature and Journalism in Modern Egyptian Literature: Friday Post Stories

Abstract: The Egyptians of the 20th century suffered the most from the countries of the Middle East, which were more influenced by modern Western thought than Arab countries. Until these days, Rifâa et-Tahtâvî, the founder of Arab modernism, has seen changes in Egypt's sociocultural life at a dizzying pace, and Egyptian society has been in conflict with the Muslim Egyptian tradition in the face of these changes. A significant part of these conflicts appear in Egyptian people's family life. These cattle living in the Egyptian family structure reveal the need for “good men” to be seen. The “el-Berîdu'l-Cumua” page published every Friday by the “el-Ahrâm” newspaper, one of Egypt's oldest and most established newspapers, has been a problem partner for those who have experienced such problems. Abdülvehhâb Mutâvî, who has served for a quarter of a century on this page, is a powerful literary story writer. He has tried to find solutions to the social problems of the Egyptian society in the framework of semi-fiction stories by bringing together mutabi journalism and literature. This article will evaluate Mutâvî's literary texts in the “family” published in al-Ehrâm.

Key Words: Modern Egypt literature, Abdülvehhâb Mutavi, Semi-Fictive, Friday Post Stories, Egypt press.

* Bu çalışma, 25-26 Ağustos 2018 tarihinde Van/ Gevaş'ta düzenlenen I. Uluslararası Ahtamara Multi disiplin kongresinde aynı başlıkla yayımlanan tam bildiri metnidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri, Arap Dili ve Belâğati Ana Bilim Dalı, adnan.arslan@bilecik.edu.tr

Giriş

11 Kasım 1940'da Desuk'ta dünyaya gelen Mutâvî', geçtiğimiz yüzyıl Mısır basınının yetiştirdiği en tanınmış gazetecilerden biridir. 1982 yılından vefat ettiği 2004 yılına kadar geçen 22 yıllık süre içerisinde Mısır'ın en köklü gazetesi el-Ehrâm'da baş editörlük mevkiine kadar muhtelif pozisyonlarda görev almıştır. Gazetenin cuma günü yayımlanan "Cuma postası" ekinde Mısır halkının sorunlarıyla yakından ilgilenmiş ve kendisine gelen binlerce mektuba bu ekte cevaplar vermiştir.¹ Mutâvî'nin ekibiyle birlikte Mısır insanının maddi ve manevi sorunlarının çözümü için sarf ettiği özel gayretler karşılıksız kalmamış; halkın tüm farklı kesimlerinden kendisine takipçi bulmuştur. Mısır'ın sevilen isimlerinden olan Mutâvî'nin kendisine yöneltilen sorulara vermiş olduğu cevaplardaki edebi dil, onun cevaplarını "edebi ürün" haline getirmiştir. Kendisinin Mısır okuyucusu tarafından ilgiyle karşılanan onlarca öyküsü bulunmaktadır. Öykücülüğünde geliştirmiş olduğu edebi üslubunun, Mısır insanına verdiği cevapların isabetli ve ikna edici olmasında tartışılmaz bir etkisi vardır. Bu makale bir gazetecinin, ilmi birikimi ile edebiyatçı yönünü mezc ederek halkının sorunlarına çözümler önermekte kullandığı "yarı kurgu" (semi fiktif) metinlerden ibaret olan *el-Ezvâc ve 'z-zevcât* adlı kitabının değerlendirmesini yapacaktır.

Yarı Kurgu Öykülerin Zeminini Hazırlayan Sosyal Etkenler

Modernleşme sürecinin beraberinde getirdiği sosyal sorunları ele alan Eisenstadt (ö. 2010), bu sorunların ortaya çıkmasında en önemli etkenin modernleşmenin ayrılmazı olan "değişim" karakteri olduğu görüşündedir:

"Modernleşmenin, bir toplumun başlıca tüm alanlarında süreklilik arz eden değişimlere yol açması, çeşitli gruplar arasında, toplumsal sorunların, anlaşmazlıkların ve çatışmaların süregiden ilerleyişini, başkaldırı hareketlerini ve değişime direnişle birlikte düzensizlik ve bozulma süreçlerini de zorunlulukla içermesi anlamına gelir."²

Ünlü toplumbilimcinin modernleşmeye eşlik eden "düzensizlik" ve "bozulma"yı onun bir zorunluluğu olarak görmesi, özellikle Mısır gibi kadim bir geleneğe sahip bir toplum açısından gayet yerinde ve haklı bir tespittir. Napolyon'un Mısır'ı 1798 yılında işgali ile başlayan ve var gücüyle Mısır toplumuna nüfuz eden modern düşünce, buradan diğer Arap ülkelerinin özellikle sosyokültürel hayatını derinden etkisi altına almaya ve kuşaklar arasında "düzensizlikler" doğurmaya devam etmektedir.

1 https://ar.wikipedia.org/wiki/عبد_الوهاب_مطامح

2 Sehmuel Noah Eisenstadt, *Modernleşme, Değişim ve Başkaldırı*, trc. Ufuk Coşkun, (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2014), 30.

1922 yılında İngiltere'nin güdümünde kurulan Mısır Krallığı'nın 1952'de askeri bir darbe sonucu devrilmesi ile cumhuriyet rejimine geçilen Mısır'da, meşruti monarşiden cumhuriyete geçilmiş fakat modern demokrasi alanında çok bir değişim olmamıştır. Devletin kendisini güvende hissetmemesi dikkatleri güvenlik ve savunma politikaları üzerine çevirmiş, ülkede insan hakları ve sosyal reformlar sürekli geri planda kalmıştır. 20. yüzyıl Mısır'ı, bir türlü istikrarlı bir siyasi hayata geçememiş, onlarca yıl süren olağanüstü hal bireysel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına, sosyal ve ekonomik kalkınma politikalarının askıya alınmasına, hülasa Mısır insanında derin bunalımların yaşanmasına neden olmuştur.³ Diğer taraftan geçen yüzyılın ikinci yarısında “eski” ve “yeni” çatışmasının girdabında, anlaşmazlıkların ortasında kendini bulan Mısır insanı, ister kendi dünyasında ister yaşadığı toplumda çatışmalar yaşamış ve bunalımlara girmiştir. Bu bunalımlardan kendini kurtarmak ve rahatlamak için bir teselliye muhtaçtır ki bu ihtiyaç onu el-Ehrâm gazetesinin her Cuma yayımlanan “Cuma Postası” ekine sevk etmiştir. Bu ek Mısır basın tarihinde edebiyat ve gazeteciliğin bulunduğu ve toplumun ihtiyaç duyduğu toplumsal psikoterapi ve rehberliğin yapıldığı bir ek fonksiyonu görmüştür. Bu ekin temin ettiği sosyal faydalılık yönü Mısır halkında karşılık bulmuş, binlerce mektup gazeteye ulaştırılmıştır. Cuma Postası okurlarına soru-cevap şeklinde rehberlik etmekle sınırlı kalmamış, Mısırlı hayırseverler ile maddi yardıma muhtaç kimseler arasında köprü olmuştur.

Bu ekin başarıya ulaşmasında kuşkusuz gazetenin efsane isimlerinden Abdülvehâb Mutâvî'nin edebi kişiliğinin payı büyüktür. Usta bir kalem olan Mutâvî, gazeteye ulaştırılan binlerce mektubun muhtevasını kendine özgü tasvir üslubu ile yeniden ele almıştır; metne, okuyucunun dikkatini çekeceği ve birçok kimsenin de kendisini içinde bulacağı bir atmosfer kazandırmıştır. Bu yarı kurgu mektuplar ve cevapların özellikle aile hayatı ile ilgili olanlarını daha sonra bir araya getirerek bastırmıştır. *El-Ezvâc ve 'z-Zevcât* adıyla yayıma giren kitabın ilk baskısı 1993 yılında yapılmış ve gördüğü ilgi sonucu defalarca yeniden basılmıştır.

***El-Ezvâc ve 'z-Zevcât*'ın Edebi Açından Değerlendirilmesi**

Mutâvî' bu eserinde her biri diğerinden bağımsız öykülere yer vermiş ve öykünün sonunda da sadece öykü sahibine değil, eşler arasında meydana gelen benzer sorunları yaşayabilecek kesimlere hitap eden genel tavsiyelerde bulunmuştur. Mutâvî'nin mektup

3 Mısır'ın yakın tarihi hakkında ayrıntı için bk: Yavuz Güçtürk, *Devrimden Darbeye Mısır'da İnsan Hakları*, (İstanbul: SETA, 2016). Erişim: 12.04.2018. http://file.setav.org/Files/Pdf/20160125105519_devrimden-darbeye-misirda-insan-haklari-pdf.pdf.

sahibine verdiği cevaplarda “samimiyet” ve “şefkat” hemen her satırında kendisini hissettirmektedir. Tüm Mısır toplumunun sorunları ile hemhal olduğu, faydalı olmaktan başka bir amaç gütmeyeceği onun sade, halka yönelik, kolay anlaşılır ama bir o kadar da edebî ve akıcı üslubundan anlaşılmalıdır. Eseri herhangi bir davranış bozukluğunu tespit eden ve çözümler arayan rapor üsluplu metinlerden ayıran tarafı, “yarı kurmaca” bir dünyayı estetik kılan edebî dille tasvir etmesi ve okuyucuda ele alınan konuya heyecan uyandıran, metni ilgi odağı haline getirmeyi başaran bir anlayışa sahip olmasıdır.⁴

Eserde yer alan mektuplardan biri Arap ülkelerinden birinde muhasebeci olarak çalışan kırk yaşında bir erkeğe aittir. Öykünün yazım tarihinden dokuz yıl önce Mısır’a yaz tatili için döndüğünde ailesi, kendisini akrabalarından bir kız ile evlendirmeye karar vermiştir. Şahıs herhangi bir duygusal etkileşim olmadan bu kızla evlenmeyi kabul etmiştir. Evlilik gerçekleştikten sonra eşini de alarak çalıştığı Arap ülkesine geri dönmüştür. Şahıs, “yüksek” miktardaki maaşını evde eşinin “emrine”, “hizmetine” bırakmıştır. Ne var ki eşi, maaşının tamamını evin süsüne püsüne harcamaktadır. Şahıs bu israfı varan dengesiz harcamaları eşinin acemiliğine vermiş ve onun zamanla değişeceğini, evliliğe ayak uyduracağını düşünerek davranışlarına müdahalede bulunmamıştır. Ne var ki eşinde herhangi bir değişim olmamıştır. Üstelik eşi sert ve kaba davranışlarda bulunmaya başlamıştır. Komşu kadınlarla bağırarak konuştuğu için apartmanda tatsızlıklar yaşanmaya başlamıştır. Hâlbuki şahıs, uzun yıllar bu apartmanda hiçbir komşu ile sorun yaşamamıştır. Şu an ise her akşam işten döndüğünde, eşinin apartmanda komşu kadınlardan biri ya da ikisi ile ağız dalaşı yaptığını görmektedir. Eşinin bu asabi halinin üzerinden iki yıl geçmiş fakat bu süre içerisinde çocukları olmamıştır. Eşinin tedavisi için gerekli harcamaları yapmaktan geri durmamıştır. Tedavi yolculuğu boyunca ağır masraflara girmiştir. Sonunda kadın hastalıkları doktoru, eşinin artık doğum yapma ihtimalinin çok zayıf olduğunu, hormonlarının yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Doktorun bu durumu kendisine bildirmesi hiç de iyi olmamıştır. Zira eşi bunun üzerine daha da asabileşmiştir. Kendisini evde yokken arayan iş arkadaşlarına kaba konuşmuş ve yolun sonunda şahıs, artık aile dostlarından da olmuştur. Kendisine daha yumuşak davranması hususunda her ne vakit tavsiyelerde bulursa sert tartışmalar yaşanmış ve neticede eline de bir şey geçmemiştir. Artık uzun süreden beri tek yapabildiği, eşini razı etme ve gönlünü alma çabasından başka bir şey değildir.

4 Edebi dil ve üslubun özellikleri hakkında bilgi için bk. Mehmet Önal, “Edebi Dil Ve Üslup”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 6 (2008): 23-47.

Şahıs bu kronikleşmiş travmayı yaşarken, kendi ailesi onu “mutlu” sanmaktadır. Hatta iş arkadaşlarına da sorununu açamamıştır. Şahsın artık dayanacak takati kalmamıştır. Boşanmanın kıyısına yaklaştığını düşünmektedir. Ancak bu kararı almaktan korkmakta, ne yapması gerektiği hususunda bir tavsiye beklemektedir.

Mutâvî'nin şahsa verdiği cevap, âdeti olduğu üzere genel değerlendirmelerle başlamaktadır. Bazı kadınlar, yarınlarından emin ve mutmain bir şekilde evlilik hayatına bakmaktadırlar. Öyle ki her ne yaparlarsa yapsınlar, aile hayatları devam edecekmiş gibi bir kesinlikte tavır takınmaktadırlar. Ne var ki bu, hatalı bir yaklaşımdır. Zira bardak dolduğu zaman ister istemez kenarlarından dökülecektir. Böyle kadınların anlamadığı konu şudur: Erkekler eğer eşlerinin rahatsızlık duydukları davranışlarını değiştirme konusunda ümitlerini yitirirlerse ayrılma kararı alabilirler. Hatta bu kararı almakta yaşları ilerlemiş erkekler yeni evli erkeklerden daha muktedirdir. Zira bakmakla yükümlü oldukları çocukları artık büyümüş, anne ve babalarının yardımına daha az ihtiyaç duyar hale gelmiştir. Bu gerçekten dolayıdır ki, bazı yaşı ilerlemiş erkeklerin evlilikten yıllar sonra boşanma kararı aldıklarına şahit olunmaktadır. Kimi ailelerde yıllar sonra yaşanan boşanma vakıalarının yaşanma sebebi bu olmalıdır. Kimileri bu boşanma vakıasını gecikmiş kabul edebilir. Hâlbuki yıllardır gizlenmiş, sümen altı edilmiş sorunların sonucu, yıllar sonra ortaya çıkmıştır. Ailenin bu hali tam da demir yığımından ibaret gibi görünen saatli bir bombaya benzemektedir. Bomba, yerinde sessiz bir şekilde dururken zamanı gelince birden yüksek bir gürültü ile patlamaktadır. Bu tür ailelerde yaşanan problemlerin en büyük sebebi karşılıklı sevgi ve anlayışın bulunmamasıdır. Başından itibaren süre gelen geçimsizlikler çevreden gizlenmiş ve yuva kolu kanadı kırık da olsa devam etmiştir. Aileye dışarıdan bakanlar yuvanın başarılı bir şekilde devam ettiğini sanmaktadır. Hâlbuki bomba tam tersine sadece patlayacağı zamanı beklemektedir.

Mutavî'nin görüşüne göre sevgi, merhamet, karşılıklı anlayış, dalgaların üzerinde yüzüp giden aile gemisinin başarı ile sahil-i selamete ulaşmasında en etkin unsurdur. Aile hayatında duygusallığın eksikliğini, anne babanın kendi aralarındaki tatsızlıklardan dolayı “çocuklar zayi olmasın” kaygısı telafi edebilir ki bu, yuvanın devamı için kişinin çektiği sıkıntılara tahammül edebilmesi adına motive edici bir unsurdur. Eğer ailede çocuk yoksa taraflar, yaşadıkları sıkıntılara tahammül etmeyi gerekli kılacak ikna edici bir gerekçe de bulamayacaklardır. Bu durumda yuvayı devam ettirmek için sıkıntılara göğüs germenin ne anlamı kalabilir ki?

Dolayısıyla Mutavî'ye göre şahsın eşi, “yarından emin” bir kadındır. Çocukları olmadığı için, bu eksikliği iş arkadaşları fark eder kaygısıyla onun ailecek görüşmemesine

çalışmaktadır. Bu halde böyle bir kadına karşı takınılacak tavır, “eğer davranışlarında bulunduğu minval üzere devam ederse” eşinin onu boşayabileceği ihtimalini ihlas etmektir; böyle giderse terk edileceği korkusunu yaşatmaktır.

Bu öyküde dikkatimizi çeken husus, Mutâvi'nin kullandığı dilin teşbihlerle dolu olmasıdır. Aileyi gemiye, yaşanan bunalımları ise dalgalara benzetmiştir. Diğer taraftan başarısız aile, patlama zamanı belli olmayan sessiz bir bombaya benzetilmiştir. Kocasının tepkilerinden emin olan sorumsuz kadının davranışları, bardağı dolduran su damlaları gibidir; günün birinde bardağın doğal kapasitesi dolacak ve taşacaktır. Kinayeli bir anlatımla karı koca arasında sevgi ve merhametin olmadığı aileyi “cehennem” ifadesiyle nitelendirmiştir. Mutâvi ifadelerini Nietzsche'den bir alıntı ile sonlandırmaktadır: “Tehlike içinde yaşa.” Karısı aile hayatının devamında herhangi bir tehlike hissetmediği için kocasına karşı pervasız, apartmanda komşularına karşı ise huysuz ve hırçın davranmaktadır. Sahip olduğu ev, elinin altına verilen maaş, kariyeri göz dolduran koca “çantada keklik” birer nimet değil, değerlendirilmesi gereken birer fırsattır.⁵

Diğer bir öykü ise yine karısından eza gören bir erkeğe aittir. Kendisi üzerinde hâkimiyet kurma hırsıyla yanıp tutuşan eşinin aşırı kıskançlığı karşısında ıstırap yaşayan bu şahsın, evlilik hayatı gayet güzel başlamıştır. Karşılıklı sevgi üzerine kurulmuş bu ailede kısa zamanda sorunlar baş göstermiştir. Çoğunlukla eşinin diğer insanlarla iletişimine müdahale etme şeklinde tezahür eden bu sorunlar zamanla derinleşmiştir. Artık eşi ondan kiminle ne konuştuğunu anlatmasını istemektedir. Telefonda birisi ile konuştuğunu fark ettiğinde karşı tarafın kim olduğunun, neler konuştuğunun peşine düşmektedir. Hatta daha da vahimi eşi, kendi annesi ile olan konuşmalarının bile hesabını sormaktadır. Annesinin yaptığı yemeği beğenmesi onu kızdırmak için yeterlidir. Annesi ile baş başa kaldığını görünce hemen yanına gelmekte ve birazdan “Neler konuştunuz hakkımda?” şeklinde sorgulamalar baş göstermektedir.

Yine böyle tartıştıkları bir zamanda eşi kendisinden onu boşamasını talep etmiştir. Öfkenin etkisi ile ağzından boşama lafızları sadır olmuş ve eşi üzüntüsünden ağlayarak kendini yerlere atmıştır. Ailenin konuya müdahalesiyle tekrar geri dönmüş ve yeni bir sayfa açmak için beraber umreye gitmişlerdir. Kâbe karşısında bambaşka bir insana dönüşen ve yaptıklarından dolayı pişmanlık duyan eşi, Mısır'a döndükten kısa bir süre sonra yine eski haline geri dönmüştür. Eşi ne söylese hiç alttan almamakta, karşılık vermektedir. Yine kıskançlık kaynaklı sorunlar havasında bir çocukları daha olmuştur. İki çocuklu olmaları bitmek bilmeyen ve günden günde kronikleşen tartışmalar, eşine fiziki şiddet uygulamasına kadar varmıştır. Ancak beklemediği bir şekilde tepki ile karşılaş-

5 Abdülvehhâb Mutâvi, *ez-Zevâc ve 'z-Zevcât*, (Kahire: Dârü's-Şurûk, 1968), 20.

mış ve eşi de tekmeyle tekme ile karşılık vermiştir. Kâbe ziyaretinin ve iki çocuk annesi oluşunun değiştiremediği bir karakteri değiştirmek için artık ümidi kalmamıştır. Ancak şahıs insaflidir. Eşinin çocuklarını güzelce yetiştirmeyi bilen mükemmel bir ev hanımı olduğunu kabul etmektedir. Bu yüzden kararsız kalmıştır.

Bir önceki hikâyede benzer durumları yaşayan şahsa yapılan “boşama tehdidi” tavsiyesinden çok farklı bir yaklaşımla burada Mutâvi, boşamayı bir çözüm olarak tavsiye etmemektedir. Zira geçimsizlik bir sıkıntı olsa da bu geçimsizliğin temelinde yatan etkenler farklıdır. Orada eşinin kendisini asla bırakmayacağından emin olan bir kadın söz konusu iken, burada “kıskanç” ama “bilinçli” bir kadın portresi çizilmiştir. Bu olayda anlaşıldığı kadarıyla Mutâvi, eşler arasında yaşanan sorunun tek kutuplu olmadığını, olayın anlatıcısı olan şahsın da uyarılması gereken hataları olduğunu hissetmiştir. Dolayısıyla şahsa tavsiye edilen şudur: “Mademki ağzından çıkan her kelimeye bir karşılık buluyorsun, o halde mümkün mertebe sen o ilk kelimeyi söylememeye çalış. Karakter kişinin hapisanesidir. Kolaylıkla kimse karakterinin dışına çıkmaya güç yetiremez. Ancak sabır ve mücadele ile kişi karakterinin dayatmasından kurtulabilir. Şahıs kendi öfkeli halini kontrol altına almaya çalışmalıdır. Eşi de aynı şekilde kendisine karşı kuşkucu, vesveseli halinden kurtulabilir.”

Mutâvi, şahsın eşi hakkında düşündüğü “hâkimiyet kurma” hırsını bizzat şahsın kendisinde de hissetmektedir. Bu yüzden ona aile hayatının “horoz dövüşü”ne ya da boks ringine dönüştürülmemesine dair nasihatlerde bulunmuştur. Evde eşlerden biri sinirlendiği zaman diğersinin hemen bulunduğu yerden uzaklaşmasını, sakinleşinceye kadar karşılık vermemesini öğütlemiştir. Mutâvi’ye göre eşinin en büyük sorunu, ölçüsüz sevgisi ve bu sevginin aşırı kıskançlık komplikasyonuna dönüşmesidir. Dolayısıyla şahsa düşen, eşine daha fazla iltifat göstermesi, onu gerçekten sevdiğine ikna etmeye çalışması ve kıskançlığa neden olacak tavırlardan uzak kalmaya çalışmasıdır.⁶

Diğer bir hikâye ise bir önceki hikâyede yer alan aile içi “hâkimiyet mücadelesi”nin diğer bir yönünü yansıtmaktadır. Burada anlatıcı 29 yaşında dul bir kadındır. 18 yaşında iken babasının yakın arkadaşlarından biri ile evlendirilmiştir. Kendisinden tam yirmi yaş büyük biri ile evlenmiş olmasına rağmen evliliği mükemmel başlamıştır. Eşi, kültürlü, hoşgörülü, sevgi dolu, olgun bir kişiliği sahip olmasından dolayı aralarındaki yaş farkı herhangi bir sorun teşkil etmediği gibi eğitim hayatına devam etmesine de izin vermiştir. Anlatıcının babasının düğünden kısa bir süre önce ölmesinden dolayı eşi, tüm evlilik masraflarını üzerine almıştır. Mutlu başlayan bu evlilikten birer yıl arayla iki erkek çocuk dünyaya gelmiştir. Anlatıcı böyle bir yuvaya sahip olduğundan dolayı tarifsiz bir

6 Mutâvi, *ez-Ezvâc ve 'z-Zevcât*, 64.

sevinç yaşamaktadır. Çok ahlaklı ve uyumlu bir kocaya, lüks bir daireye, iki de çocuğa sahip olmuştur.

Ne var ki bu sevinç kısa süre içerisinde anlatıcının “kaygı bozukluğu” rahatsızlığına yakalanması ile trajediye dönüşmeye başlamıştır. Mutlu bir yuvaya şu anda sahiptir, ancak “bu mutluluğun bir ömür devam edeceğinin garantisini kim verebilir ki?” düşüncesi üzere iken annesinin şu tavsiyelerine kulak vermiştir:

“Bugün iyi ama yarın ne olacağını kimse bilemez. Bu yüzden sen en iyisi biriktirmiş olduğun altınları artırmamanın yoluna bak kızım.”

Bunun üzerine anlatıcı eşinden kendisine daha fazla altın almasını ister. Bu talebi memnuniyetle yerine getirilir. Hatta eşi onu mutlu etmek için oturdukları evi dahi tapuda onun üzerine geçirir. Bir süre sonra kendisine karşı davranışları değişir. Artık taleplerini yerine getirmez. Buna karşılık anlatıcının da tepkileri sert olmuştur. Annesi yaşanan tatsızlıklara hemen müdahale etmiş ve artık geri dönülmez bir istikamete doğru yuva yuvarlanmaya başlamıştır. Artık yuvanın devamı için iki taraftan da arabuluculuk yapmaya kimse yanaşmamaktadır. Anlatıcı, eşi ile “irade çatışması”na girmiştir. Eşi, anlamsız ve ucuz bulduğu bu çatışmayı sürdürmemiş ve evini, çocuklarını hatta giydiği kıyafetlerini dahi bırakarak terk edip gitmiştir. Anlatıcı eşinin evi terk edip gidişini “zafer” olarak nitelendirmiştir. Annesi ile birlikte zafer kazanmış bir komutan edasıyla evde neşe çığlıkları atmışlardır. Nihayetinde konu mahkemeye intikal etmiş, eşi “evi ve değerli ziynet eşyalarını bıraktığı için” beklenenin çok altında bir nafaka ödemeye mükellef tutularak boşanma gerçekleşmiştir.

Anlatıcı boşandıktan sonra bir daha evlilik yapmamıştır. Kendisini çocuklarına adayan kadının annesi bir süre sonra vefat etmiştir. Eski eşi annesinin taziyesine gelmiş fakat kendisi ile hiç görüşmemiştir. Günler geçince hayatta iki çocukla yapayalnız kaldığını hissetmiştir. Annesinin akrabaları da kendisini arayıp sormaz olmuş ve eski eşinin iyiliklerini ve güzel ahlakını düşünüp derin derin iç çekmeye başlamıştır. Eşinin annesinin taziyesine gelmesi ile “acaba” diyerek ümitlenen anlatıcının, eski eşine ulaşma ve tekrar yuvayı bir araya getirme ümidi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Zira eski eşi çocuklarına maddi yardım yapmayı sürdürse de kendisi ile konuşmaya asla yanaşmamaktadır. Zira kendisi eşinin ifadesiyle onun gözünde artık bir “cenaze”dir. Her şey geçmişte kalmıştır; onunla konuşmak değil, görmek dahi istememektedir.

Anlatıcının trajedisini daha da artıran bir olay daha yaşanmıştır. Atar damarlarında meydana gelen daralma sebebiyle maliyetli bir ameliyata mecbur kalmıştır. Altından kal-

kamayacağı bir ameliyat olması sebebi ile çocuklarını, eski eşinden yardım talep etmek için onun adresine göndermiştir. Eski eşi bir arkadaşıyla birlikte tüm ameliyat masraflarını karşılamak üzere bir çek göndermiştir. Hatta isterse eşinin iş yaptığı ülkelerden birinde daha iyi bir hastanede ameliyat olması için yardımcı olabileceğini belirtmiştir. Anlatıcı kelimenin tam anlamı ile “vicdan azabı” yaşamaktadır. Böyle bir erkeği “zavallı” ve “çocukça” ihtiraslarının esiri olup kaybettiği için pişman, mutsuz ve çaresizdir.⁷

Ez-Ezvâc ve 'z-Zevcât'ın “yarı kurgu” bir edebi eser olduğu tezimizi destekleyen bu öyküde, anlatıcı öykünün omurgasını teşkil eden “merak” ve “ilginçlik” unsurunu ustaca kullanmaktadır. “Kendinden yirmi yaş büyük bir aile dostu ile evlendirilme” ile başlayan serim, beklenilen aksine ilginç bir şekilde “mutlu bir yuva” ile devam etmiştir. Anlatıcının rızasına önem verilmeden ve kabul edilmesi zor bir yaş farkı ile gerçekleşen bu evlilikten beklenen, mutlu bir yuva değil, sorunlu bir aile olacaktır. Hâlbuki beklenilen aksine anlatıcı çok mutlu bir yuvaya ve çocuklara kavuşmuştur. Ancak ne var ki bu mutlu yuvanın devam etmesinin önüne anlatıcının kendisi ve annesinden kaynaklanan engeller çıkmıştır. Öykünün “düğüm” noktasını oluşturan bu bölümde çatışma, anlatıcının ve annesinin “mal hırsı” ile kocasının “onur”u arasında yaşanmıştır. Zira kocası, eşi ve kayınvalidesinin tavırlarını daha fazla maddi çıkar elde etmek için “şantaj” olarak nitelendirmiştir. Öykünün çözüm noktası ise maalesef çok mutlu başlayan bu ailenin çözülmesi ve dağılması olmuştur. Anlatıcı kendi dünyasında ayrıca bir çatışma yaşamıştır. Bu “kanaat” ve “ihtiras” arasında bir çatışma olmalıdır. Zira maddi ve manevi her türlü imkânlarla sahip olan mutlu bir kadının, bu imkânlarla kanaat etmeyerek daha fazlasını istemesi ve kendini zaten güvende iken güvence altına almaya çalışması onun hırsıdır. Daha fazlasını elde etme ihtirası bununla sınırlı kalmamış, eşini tamamen kontrol altına almaya kadar da uzanmıştır. Eşi evi terk ettiği zaman kullanmış olduğu “zafer” ifadesi bunun açık bir göstergesidir.

Görüldüğü gibi burada bir okuyucunun eşi ile yaşamış olduğu ailevi sorunların sunumu edebi bir form içerisinde verilmiştir. Burada kaleme alınan, tam olarak “Bir olayı ele alarak, serim, düğüm, çözüm plânıyla anlatıp bir sonuca bağlayan olay öyküsü ya da diğer bir ifadeyle klasik vaka hikâyesidir.”⁸ Ancak anlatıcının sorusuna verilen cevap kurgu değil, tamamen yazarın hayat tecrübelerini, yine edebi üslup içerisinde aktarmasıdır. Dolayısıyla yapıt tam bir kurgu olmasa da yarı kurgu bir metin özelliği göstermektedir.

7 Mutâvi, *ez-Ezvâc ve 'z-Zevcât*, 85.

8 S. Dilek Yalçın-Çelik, “Türk Edebiyatında Kısa Hikâye Hakkında Yapılan Çalışmalar”, *Türkbilig*, 3 (2002): 110.

Eserde yer alan okuyucu mektuplarının yarı kurgu olduğunu gösteren diğer bir örnek, 35 yaşlarında Güney Mısır’da yaşayan bir hukuk fakültesi mezununa aittir. Fakülte-
teden mezun olduktan yaklaşık bir yıl sonra devlet memuru olarak çalışmaya başlamıştır. Çalıştığı yerde tanıştığı genç bir kızla evlenmiştir. Dünya evine girdikten sonraki gün
adet olduğu üzere, eşinin ailesi genç kumruları ziyarete gelmiştir. Çayları içtikten sonra anlatıcın kayınvalidesi damadından çay bardaklarını toplamasını istemiştir. Bu talep damadın hiç hoşuna gitmemiş kayınvalidesini bu davranışından dolayı onu şiddetli bir şekilde *azarlamış* ve bardak toplama işinin kadınlara ait bir iş olduğunu ona *anlatmıştır*.

Bu olaydan 15 gün sonra eşi, annesini ziyaret etmek istemiş ancak ulaşım imkân-
larının bulunmayışından dolayı yoldan geri dönmüşlerdir. Sonrasında eşi tekrar annesini ziyaret etme talebini yineleyince ve sesini yükseltince sinirlenmiş ve ziyaret talebine olumsuz karşılık vermiştir. Bir gün eşinin sessiz bir şekilde ağladığını görünce sebebini sormuş, annesini özlediğinden dolayı ağladığını öğrenince onu şiddetli bir şekilde paylaşmış ve artık bir evi olduğunu, eşi ve evi ile ilgilenmesi ve kendisine itaat etmesi gerektiğini ona *anlatmıştır*. Daha sonra eşini de alarak kayınvalidesine ziyarete gittiğinde ise kayınvalidesinin kendisi üzerinde otorite kurmaya çalıştığını düşünerek kendi eşi ile tartışmıştır. Sonraki günlerde tartışmalar fiziksel şiddetle sonuçlanmıştır. Bir keresinde eşinin yüzüne tokat vurmuş, ağzından kanlar gelmiştir. Ağlamaya başlayınca onun “melun” sesini bastırmak için kafasından tutup duvarlara çarpmış, ölümle tehdit etmiştir. Başka bir zaman eşinden normal bir istekte bulunmuş, bunu yerine getirmeyince ağzına *çok iğrenç* bir şey sokarak yemeye zorlamıştır. Eşi ile tekrar barışmış ve bu *belaya* sabretmeye karar vermiştir. Ancak kayınvalidesi ile tartışmaları ilerleyen zamanlarda devam ettiği için son olarak kapıyı çarpıp gitmiş ve boşanma gerçekleşmiştir. Anlatıcı sonunda “kadınların ne fitne olduklarını” ayetten iktibas ederek Hz. Yusuf’un “Sizin hileniz gerçekten büyüktür.” ifadesi ile sözünü bitirmekte ve Mutâvi’ye mesele hakkındaki görüşünü sormaktadır.⁹

Bu hikâyenin daha önce anlatılan hikâyelerden farklı olarak tamamen kurguya dayalı olduğu kanaatimizce aşikârdır. Zira bu hikâyede anlatılan olayların gerçekten yaşandığına dair kuşku uyandıracak birçok işaret bulunmaktadır. Öncelikli olarak; kayınvalidesini evliliğin ilk gününde azarlama cesareti bulan bir damadın kayınpederinin bu tatsızlığa tepkisi ne olmuştur? Anlatıcı kayınpederi hakkında hiçbir ayrıntıya girmemiştir. Diğer taraftan hikâye sahibinin kendi anne ve babasından, kız isteme faslından boşanma anına kadar tüm yaşananlarda neden hiç bahsedilmemiştir? Eşini ağzından kanlar gelinceye, saçından tutup duvardan duvara çarpıncaya kadar dövdüğünü söyleyen bir erkek, hangi yüzle haklı olduğunu düşünüp yaşadıklarını ulusal bir gazetenin en çok okunan say-

9 Mutâvi, *ez-Ezvâc ve 'z-Zevcât*, 105.

fasında yayımlanmasını isteyebilir? Sonuna kadar haklı olduğunu düşünen bir eş, partneri hakkında “bela” ifadesini kullanarak, ağzına zorla pislik soktuğunu söyleyerek yardım talebinde bulunur mu? Bu sorular hikâyenin gerçekten yaşanmış olmadığına, aksine, olayın yazar tarafından “ibret”e dönüştürülmek üzere tamamen kurgulanmış olduğuna dair kanaat vermektedir.

Ancak şu kadar var ki kurgu da olsa, bu yazarın “çözüm” olarak sunacağı reçetenin isabetli oluşuna zarar vermeyecektir. Nitekim yazar, şahsa cevabında birbirinden değerli ve her evli bireye faydası olabilecek uyarılarda bulunmuştur. Yazarın böyle bir kurguya ihtiyacı olduğu, mektubu “kötü savunma”ya en güzel örnek olarak takdim etmiş olmasından anlaşılmaktadır.

Diğer bir hikâye bir devlet kurumunda mühendis olarak çalışan otuzlu yaşlarda bir kadına aittir. Bu hanımefendi, işyerinde beraber çalıştığı bir meslektaşı ile karşılaşmıştır. Zamanla kendisine yakınlık hissetmiş ve yuva kurmak için ideal bir erkek olduğu kanaatiyle şahsın evlenme talebine olumlu karşılık vermiştir. Durumdan ailesini haberdar edince, anne babasının şiddetli itirazı ile karşılaşmıştır. Evde evlenmek istediği şahıs aleyhinde fırtınalar kopmuştur. Anne babasının bu şahısla ilgili olumsuz kanaatlerinin tek sebebi onun “engelli” oluşudur. Doğuştan engelli olan bu şahıs ancak değnek aracılığı ile yürüyebilmektedir. Hâlbuki anlatıcının evlenmek istediği kişi, gördüğü kadarıyla çok ince ve kibar bir beyefendidir. Herkese yardım etmekten zevk alan, güzel ahlaklı, sevgi dolu bir kişiliğe sahiptir. Engelli olmaktan başka hiçbir kusuru olmayan birini, sadece değnekle yürüdüğü için reddetmek, anlatıcıya makul gelmemiştir. Ancak diğer tarafta canı kadar sevdiği ve rızalarını almak zorunda olduğu anne ve babası bulunmaktadır. Anlatıcı evlilik gibi hayati bir meselede, iki dünyanın da saadeti için kaçınılmaz olan anne babanın rızasını gözetmek zorunda olduğunu hissetmektedir. Anne ve babanın kızlarının bu şahısla evlenmesine karşı çıkmaları, aslında yine kızlarının iyiliğini düşünmeleri sebebiyledir. Kızlarının ömür boyu “hemşire” olmasını istememektedir. Aylarca ısrar etmesinin üzerine anne ve babası artık onu kırmakta daha fazla ısrar edememişler ve kızlarının bu şahısla evlenmesini kabul etmişlerdir.

Evlilik gerçekleşmiş, bir çocukları olmuştur. Başta kızları ile evlenmesini istemedikleri damatlarına karşı günden güne sevgileri artmıştır. Anlatıcı engelli olduğu için anne babasının istemediği erkekle evlenme konusunda ettiği ısrarda ne kadar haklı olduğunu görmüştür.¹⁰

10 Mutâvi, *ez-Ezvâc ve 'z-Zevcât*, 110.

Mutlu sonla biten bu hikâyede görüldüğü gibi anlatıcının sorup öğrenmek istediği herhangi bir şey söz konusu değildir. Başından geçen bir evlilik macerasında anne babanın yanlış, kendi kararının ise isabetli olduğunu göstermek istemektedir. Mutavî ise bu hanımefendiyi davranışından ötürü tebrik ve takdir etse de “anne babanın rızalarını tahsil etme çabasını” da göz ardı etmemiştir. Üstü örtülü bir şekilde Müslüman bir hanımefendinin evlilik gibi önemli bir kararı vermede “ebeveyninin rızası” geleneğine bağlı kalmanın lüzumuna işaret etmektedir. Mısır insanının “gelenek-modern” çatışması ortasında kaldığının çarpıcı bir örneğini teşkil eden bu hikâyede Mutavî, iki yaklaşımın ortasını bulmaya çalışmaktadır. Bir taraftan kadının evlilik kararını vermede özgür olduğu “modern” düşüncesini desteklerken, diğer taraftan ebeveyn rızası “geleneği”ne de müracaat edilmesi taraftarıdır. Anladığımız kadarıyla Mutavî’yi, Mısır’ın liberal, sosyalist, muhafazakâr, selefi vs. her kesimi tarafından değer verilen bir kalemi haline getiren onun bu yönüdür. İslam’la yoğrulmuş kadim Mısır geleneğini esas almakla birlikte modern yaşamla birlikte gelen batılı anlayışları da yok saymamıştır; onları filtrelemiş, elekten geçirmiştir.

Alıntılar

Mutavî’nin okurlarına teselli içerikli tavsiyelerde bulunurken sıklıkla bilge şahsiyetlerin sözlerine verdiğini görmekteyiz.

Eşi ile geçimsizlik yaşayan bir erkeğe tavsiyede bulunurken “her insanın yaratılışının farklı olduğu” bağlamında Alman şair Victor Hugo’nun şu sözünü aktarmıştır:

“Ağacın yaprakları arasında birbirine tamamen benzeyen iki yaprak bulman çok ender görülür. Aynı şekilde insanlar arasında düşünceleri tamamen aynı olan iki insan görmemene de şaşmaman gerekir.”¹¹

Diğer bir mektupta bir erkek, eşi ile ilk tanıştığı andan itibaren ona karşı sınırsız bir sevgi hissettiğini ve sevgi ile evlendiğini ancak evliliklerinin ilk günlerinde eşinin amansız bir hastalığa yakalanıp birkaç yıl sonra vefat ettiğini anlatmaktadır. Bir tür epilepsi olduğu anlaşılan hastalık, eşinin sürekli şuur kaybına neden olmuş, en sonunda beyninde çıkan bir tümör ile durumu daha da ciddileşmiş ve eşinin gözlerinin içine baka baka son nefesini vermiştir. Kalbini tamamen kendisine verdiği eşinin bu trajik ölümü onun derinden sarsmıştır. Bu sarsıntının üzerinde yıllar geçmiş olmasına karşın hala olayın travmasını üzerinden atmış değildir. Mektup gerçekten sevmiş bir erkeğin acıklı halini başarılı bir şekilde tasvir etmektedir.

11 Mutavî, *ez-Ezvâc ve 'z-Zevcât*, 38.

Mutâvi bu şahsa verdiği cevabında onun bu sevgisini, eşinin hastalıklı zamanında vefasını takdir ve tebrik etmektedir. Üzüntüsünün bir yere kadar doğal olduğunu ancak melankolik bir ruh hali yaşamasının da kendisine zararı olacağını belirtmiştir. Burada Hz. Ömer'in "Gözyaşlarınızı, anarak kıskırtmayın." tavsiyesine yer vermiştir. Konu ile alakalı ismini vermediği bir şairin "Geçmiş anmak kadar hiçbir şey hüznün vermez." sözü de Hz. Ömer'in tavsiyesi ile benzer bağlamdadır. Mutâvi şahsın yaşadığı hâlet-i ruhiyenin depresyona dönüşmüş olabileceğinden hareketle onu dengelemek istemektedir. Kişi kendisini yaşadığı sosyal ortamdan koparacak, gündün güne daha karamsar bir dünyaya doğru çekecek hüznün ya da hatıralara izin vermemelidir. Zira bir karabasan gibi tüm yaşama sevincimiz üzerine çöken, ümitlerimizi ve hayallerimizi rehin alan bir hüznün bize verebileceği bir şey olmadığını aksine hayatımızdan çok şeyleri alıp götürceğini ifade etmektedir.

Diğer bir hikâyede 29 yaşında bir kadın tam 11 yıl önce evlenmiştir. Evliliğin başından itibaren eşi ile hiçbir sorun yaşamamış, onu çok sevmiştir. Her erkek gibi onun da eşi baba olmak istemiş, fakat ne var ki beş kez hamileliği düşükle sonuçlanmıştı. Doktorlar bir sonraki gebeliğin hayati risk teşkil edeceği uyarısında bulunmuştu. Ancak kadın kocasını razı etme ümidiyle kendi hayatını riske atarak tekrar gebe kalmıştı. Bu gebelik başarılı sonuçlanmış ve bir erkek çocuğu olmuştu. Ne var ki birkaç ay sonra çocuk küvezde vefat etmişti. Ölüm haberi karı kocayı öylesine sarsmıştı ki birbirlerinin yüzlerine dahi bakamıyorlardı. Kadın, eşini razı etmek için tekrar bir gebelik konusunda Mutâvi'ye danışmaktadır. Mutâvi kadına verdiği cevaba bir ayetle başlamaktadır: "Allah kuluna kaldıramayacağı yükü yüklemesin." Kadın bir eş olarak elinden geleni hatta daha fazlasını yapmıştır. Burada kendisine düşen Allah'ın kaderine razı olmaktan başka bir şey değildir. Bir Çin atasözünü aktarır: "Erkek çocuğum oldu diye ne şanslıyım deme! Büyüdüğünde senin başına bela getirmeyeceğini nereden bilebilirsin ki?" İnsanın böyle durumlarda dayanma gücünü kıran, ruhi sıkıntılarını artıran şey Fransız düşünür Montesquieu'nun dediği gibi insanın her şeye gücü yeten bir "ilah" olmaya çalışmasıdır. Bu arzu, insanın dünyadaki saadeti ile arasına giren en büyük engeldir. Zira insan ilah değildir ve olamaz da. Diğer taraftan insan kendi isteğine değil, Allah'ın istediğine itimat etmelidir. Konu ile ilgili Hz. Hasan'ın şu sözüne yer verir: "Allah'ın kendisi için seçtiğine itimat eden kişi başka bir şeyle razı olmaz."¹²

12 Mutâvi, *ez-Zevâc ve 'z-Zevcât*, 48.

Edebi İfadeler

Mutâvi’de olduğu gibi okur mektuplarında da sıklıkla karşımıza edebi üslupla bezenmiş cümleler çıkmaktadır. Bu ifadeler bizzat okura ait olabileceği gibi, Mutâvi’nin so-
rulara kaleme alırken kendi eklemeleri de olabilir. Kanaatimizce bu edebi ifadeler Mutâ-
vi’ye aittir. Zira tüm okurların benzer düzeyde Fasih Arapça’yı kullanmış olmaları zayıf
bir ihtimaldir. Okurlara ait edebi üsluba pek çok örnek vermek mümkündür.

45 yaşında bir kadının üç yıl önce maliyede memur olarak çalışan eşinin baca-
ğında bir tümör çıkmıştır. İzlenen yanlış tedavinin sonucunda eşinin durumu gittikçe
ağırlaşmış ve vefat etmiştir. Kocasına adeta âşık olan bu hanımefendi, eşinin vefatından
sonra herkesin yüzünde onu, her gittiği yerde onun sesini duyar hale gelmiştir. Eşinin
vefatından sonra ona karşı özlemine anlatan kadının ifadeleri edebi üslup açısından ren-
gârenktir. Şu anda eşinin yattığı toprağı kıskanmaktadır. Akşam işten eve dönünce kü-
çük oğlu onu odasına çekilip sessiz sessiz gözyaşları dökerken görünce: “Bu gidişle sen
de öleceksin anneciğim.” demesine karşılık kadının oğluna verdiği tek kelimelik cevap,
yürek burkucudur: “Keşke!”¹³

Kadının eşi hakkında senakâr ifadeleri kinayelerle ve tasvirlerle doludur: Merhum
eşi çocuklarının altında sığındıkları bir şemsiye olmuştur. Vefat ederken bir melek sakin-
liğinde ruhunu teslim etmiştir. Eşinin vefatından sonra yollarda yürürken ortamın kalaba-
lığından, gürültüsünden haberdar bile değildir. Gözyaşlarının ve yalnız başına avare avare
gezdiği sokakların esiri olmuştur.¹⁴

Diğer bir öyküde ise, yirmi yıldır evli bir erkeğin karısından feryatlarını edebi üs-
lupla yoğunluğunu görmekteyiz. Evliliklerinin meyvesi bir tutam evlat olmuştur. Yuva
devam etsin diye yıllarca incecik bir ümit ipliğine sarılmış durmuştur. Gökyüzünden bir
şimşek çakacak da kapkaranlık dünyası aydınlanacak umuduyla hep ufka bakmıştır. Eşi-
nin kaba saba davranışlarına, bağırış çığırışlarına karşı elleri kelepçeli, avuçları bomboş
beklemiş durmuştur.¹⁵

13 Mutâvi, *ez-Ezvâc ve 'z-Zevcât*, 42.

14 Mutâvi, *ez-Ezvâc ve 'z-Zevcât*, 42.

15 Mutâvi, *ez-Ezvâc ve 'z-Zevcât*, 56.

Sonuç

Edebiyat ve toplum ilişkisi bir vücudun organları, bir ağacın dalları ile olan ilişkisi gibidir. Vücut dendiğinde organlar, ağaç dendiğinde dallar nasıl akla geliyorsa edebiyat dendiğinde de toplum ve toplumun gerçekleri söz konusudur. Edebiyat içinden süzüldüğü sosyal ortamı oluşturan bireylere ait duygular manzumesidir. Üslup şahsın aynası olduğu gibi edebiyat da bir milletin sevinçlerine, korkularına, ümitlerine hülasa milli bir vücuda aynadır. Ağacın köklerinden gıdasını alıp, dallarına gücünü taşıdığı, meyvelerine özünü verdiği gibi keza edebiyat da, bir milletin mücmel serzenişlerinin, heyecanlarının, arzularının meyvesidir. Yaşamın ağır koşulları ve rutini ile ayaklarından zincirlenen biçare insanın hareket zeminidir edebiyat. Yaşananlar karşısında hiçbir şey yapamayacağını düşünen acizlerin duyguları da mı kelepçelidir? Edebiyat, ister manzum olsun ister mensur, romanı ve şiiri ile yaşamın statikliğinden duygular yoluyla sıyrılma imkânı verdiği için özgürlüğüne düşkün insan fıtratı kadar köklüdür, derindir, güçlüdür.

Söz konusu toplum olduğunda toplumun vazgeçilmezi olan edebiyatın toplumun sorunlarının ele alındığı bir gazete ekinde yerini almaması mümkün müdür? Bu sorunun cevabını hayatının bir çeyrek asırlık bölümünü Mısır insanının sorunlarına adayan usta gazeteci Abdülvehhâb Mutâvi'ye sorarsanız tabi ki hayır diyecektir. Mısır'ın simgelerinden biri hâline gelen ünlü el-Ahrâm gazetesinde kendine ayrılan Cuma Postası'nda, yaklaşık yirmi beş yılını Mısır insanına ayırmıştır. On beş kadar öyküsü bulunan Mutâvi öykücülüğünde kullandığı edebi dilinin meziyet ve imkânlarını sadece salt edebiyat için değil, kulak verdiği kendi halkının sorunlarına çözüm bulabilmek için istihdam etmiştir. Başta İslami kaynaklar olmak üzere doğuda ve batıda kaleme alınmış hayat tecrübelerini Mısır insanının zevkine hitap edecek şekilde yoğurmuş, öykü kalıbına dökmüş ve zaman üstü tavsiyeler şeklinde sunmuştur. Bu itibarla ortaya koyduğu *ez-Ezvâc ve 'z-Zevcât* adlı eser, modern Mısır insanının yaşadığı ailevi sorunlara estetik bir zevk eşliğinde çözümler önermektedir. Bu eserde ne gerçeklerden tamamen kopmuş kurgusal bir dünyanın pembe hayalleri ne de edebi zevkten tamamen yoksun kuralların soğukluğu vardır. Eşler arasında her zaman yaşanabilen ancak modern yaşamla ivme kazanan geçim sorunlarının çözümüne yönelik edebi, yarı kurgu, ikna edici, samimi tavsiyelerden ibaret olan bu eserdeki yöntemin benzer bir üslupla Türk edebiyatına kazandırılması bu araştırmanın mütevazı bir tavsiyesidir.

Kaynakça

- Çelik-Yalçın, S. Dilek, “Türk Edebiyatında Kısa Hikâye Hakkında Yapılan Çalışmalar”, *Türkbilig* 3 (2002): 106-29.
- Eisenstadt, Sehmuel Noah. *Modernleşme, Değişim ve Başkaldırı*. Trc. Ufuk Coşkun. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2014.
- Güçtürk, Yavuz. *Devrimden Darbeye Mısır'da İnsan Hakları*. İstanbul: Seta (Siyaset, Ekonomi Ve Toplum Araştırmaları Vakfı), 2016. Erişim: 12.04.2018. http://file.setav.org/Files/Pdf/20160125105519_devrimden-darbeye-misirda-insan-haklari-pdf.pdf.
- Mutâvi, Abdülvehhâb, *ez-Ezvâc ve 'z-Zevcât*, Kahire: Dâru'ş-Şurûk, 1968.
- Önal, Mehmet. “Edebî Dil Ve Üslup”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 36 (2008): 23-47.
- https://ar.wikipedia.org/wiki/عبدالوهاب_مطواع (Erişim: 12.04.2018).